

บทที่ 5

ทรัพยากรสัตว์ป่า

สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดเปลืองไป แต่สามารถสร้างทดแทนและรักษา สภาพเอาไว้ได้ ในอดีตประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่า มนุษย์ใช้สัตว์ป่าในการเป็นอาหาร ยารักษาโรคและเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนก่อให้เกิดอาชีพเช่นพรานป่า หาของป่า เป็นต้น แต่ปัจจุบัน สัตว์ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการล่าอย่างไร้ขอบเขต ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลทาง ธรรมชาติ เช่น การนำงูมาเป็นอาหาร ทำให้กบและแมลงศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบกับ ระบบนิเวศในห่วงโซ่อาหาร

1. ความหมาย

สัตว์ป่า หมายถึง : สัตว์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและอาศัยอยู่ในป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

หมายถึง : สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลงหรือแมง ซึ่งตามธรรมชาติย่อม เกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือน้ำ และให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ แล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว

2. ประเภทของสัตว์ป่า

ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้ไว้ ณ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2535 เป็นปีที่ 47 ในรัชกาลปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 สัตว์ป่าสงวน หมายถึง สัตว์ป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ ห้ามล่าหรือประชาชนมิได้ ครอบครอง ทั้งสัตว์ที่ยังมีชีวิตหรือซากสัตว์ เว้นแต่กระทำการเพื่อการศึกษาวิจัยทางวิชาการหรือเพื่อ กิจการสวนสาธารณะ โดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมป่าไม้เป็นกรณีพิเศษ สัตว์ป่าสงวนมี 15 ชนิด

2.1.1 แรด หรือแรดขาว (Javan rhinoceros : *Rhinoceros sondaicus*)

มีหนังหนา เล็บมี 3 กีบ ตัวผู้มีนอยาวไม่เกิน 25 เซนติเมตร สูง 1.60-1.75 เมตร หนักประมาณ 1,500-2,000 กิโลกรัม ตั้งท้องนาน 16 เดือน ตกลูกครั้งละ 1 ตัว ชอบอยู่ตามป่าดิบชื้น น้ำอุดมสมบูรณ์ เคยพบที่เทือกเขาตะนาวศรี จังหวัดระนอง พังงา และสุราษฎร์ธานี แต่เชื่อว่า สูญพันธุ์ไปแล้ว

2.1.2 กระซู่ (Sumatran rhinoceros : *Didermocerus sumatraensis*)

คล้ายแรดแต่เล็กกว่า คือ สูง 1.0-1.4 เมตร น้ำหนัก 900-1,000 กิโลกรัม หนังกามี 2 นอ ชอบอยู่ตามป่าเขาสูงที่มีหนามรก พบตามป่ารอยต่อระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย

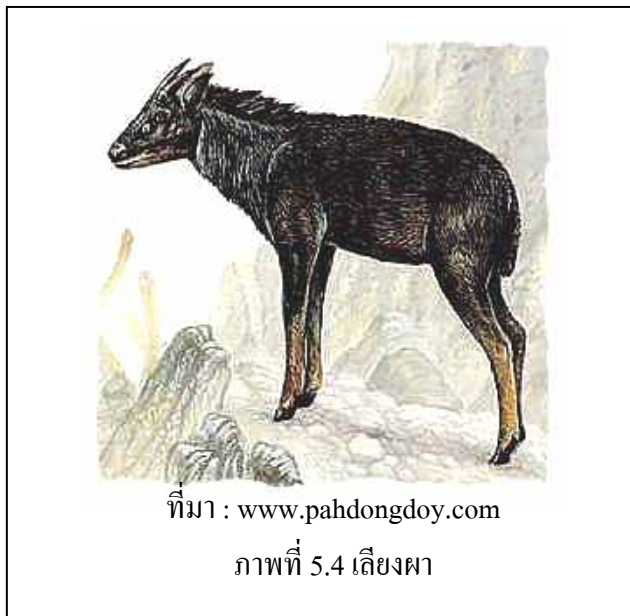
2.1.3 สมเสร็จหรือผสมเสร็จ (Malayan tapir : *Tapirus indicus*)

จมูกและริมฝีปากยื่นคล้ายวงสั้น ๆ ตาเล็ก ท่อนลำตัวมีสีขาว เท้าหน้ามี 4 กีบ ส่วนเท้าหลังมี 3 กีบ น้ำหนัก 250-300 กิโลกรัม ออกหากินตอนกลางคืน ชอบอยู่ตามป่าดงดิบที่รก ไกลลำน้ำ ยังพบที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และป่าดิบชื้นทางภาคใต้

2.1.4 เลียงผา หรือเยื้อง หรือกูร่า หรือโคร่า (Serow : *Capricornis sumatraensis*)

เป็นสัตว์จำพวกแพะ สูงประมาณ 1 เมตร ขนสีดำค่อนข้างยาว ออกหากินตอนเย็น และเข้ามด ยังพบตามภูเขาหินปูนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติบางแห่งเท่านั้น

2.1.5 กูปรี หรือโคไพร (Kouprey : *Bos sauveli*)

เป็นวัวที่สูง 1.7-1.9 เมตร หนัก 700-900 กิโลกรัม ปลายขาทั้งสี่ข้างมีสีขาว ปลายเขาแตกเป็นพู่แข็ง ส่วนปลายสุดโค้งบิดเวียนขึ้นข้างด้านหน้า ตั้งท้องนาน 9 เดือน พรวนพื้นบ้านพบครั้งสุดท้ายที่เทือกเขาพนมดงรัก อำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. 2525 คาดว่าอพยพกลับไปในเขตแดนกัมพูชาแล้ว

ที่มา : www.pahdongdoy.com

ภาพที่ 5.5 กูปรีหรือโคไพร

2.1.6 ควายป่า หรือมิงสา (Wild water buffalo : *Bubalus bubalis*)

มีความสูง 1.6-1.9 เมตร (ควายบ้านสูง 1.2-1.4 เมตร) หนัก 800-1,200 กิโลกรัม บริเวณอกระหว่างขาควายป่ามีสีขาวรูปตัววี (V) อาศัยอยู่รวมกันเป็นฝูง ตั้งท้องนาน 15 เดือน เมื่อ พ.ศ. 2536 พบเหลือเพียงแห่งเดียวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จำนวนประมาณ 40 ตัว

ที่มา : www.pahdongdoy.com

ภาพที่ 5.6 ควายป่าหรือมิงสา

2.1.7 สมัน หรือเนื้อสมัน (Schomburgk's deer : *Cervus schomburgki*)

เป็นกวางที่มีเขาแตกเป็นหลายกิ่งสวยงามที่สุดในโลกและพบในประเทศไทยเท่านั้น เคยพบมากตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาแถบจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา สมันตัวสุดท้ายซึ่งมีผู้เลี้ยงปล่อยที่วัดมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ตายไปเมื่อปี พ.ศ. 2481 แต่ที่ยังกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวน เพราะไม่ต้องการให้เคลื่อนย้ายซากหรือเขาออกนอกราชอาณาจักร

2.1.8 ละอง หรือละมั่ง (Eld's deer : *Cervus eldi*)

เป็นกวางที่สูง 1.2-1.3 เมตรหนัก 95-150 กิโลกรัม เขาโค้งเป็นวงออกทางด้านข้างปลายเขาบิดเข้าด้านใน โคนเขาด้านหน้าแตกกิ่งขึ้นและตั้งขึ้น คาดว่ายังมีอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ชายแดนไทย-กัมพูชา

2.1.9 กวางผา (Goral : Naemorhedus griseus)

ลักษณะคล้ายแพะ เล็กกว่าเลียงผา สูงราว 50-70 เซนติเมตร หนักประมาณ 22-32 กิโลกรัม ขนสีน้ำตาล ขนกลางหลังเป็นริ้วสีดำ เขาสีดำ ออกลูกคราวละ 1-2 ตัว ยังมีพบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อยและแม่ตื่น พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ติดต่อกับจังหวัดตาก และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2.1.10 เก้งหม้อ หรือเก้งดำ หรือเก้งดง (Fea's barking deer : Muntiacus feai)

บริเวณหลังมีสีคล้ำกว่าเก้งธรรมดา คอสีขาว หนักประมาณ 22 กิโลกรัม ตั้งท้องนาน 6 เดือน หากินตอนกลางคืน มีพบอยู่ตามป่าจังหวัดตาก ราชบุรี ลงไปจนถึงสุราษฎร์ธานี

2.1.11 แมวลายหินอ่อน (Marble cat : *Pardofelis marmorata*)

เป็นแมวขนาดกลางหนัก 2-5 กิโลกรัม หูเล็กมน ลำตัวลายสีน้ำตาลอมเหลือง หางยาว ขอบอยู่ตามต้นไม้ หากินตอนกลางคืน ยังเหลือน้อยมากในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี

2.1.12 พะยูน หรือปลาพะยูน หรือปลาดูหยง หรือหมูน้ำ (Dugong or sea cow : *Dugong dugon*) เป็นสัตว์เลี้ยงน้ำเค็มที่กินหญ้าทะเลเป็นอาหาร เลี้ยงลูกด้วยนม โตเต็มที่หนัก 280-380 กิโลกรัม ริมฝีปากบนยื่นคล้ายจมูกหมู หางเป็นสองแฉกแบนในแนวราบ ตั้งท้องนาน 1 ปี ออกลูกคราวละตัว ยังพบที่หาดเจ้าไหมและเกาะจังหวัดตรัง ไม่เกิน 70 ตัว

2.1.13 นกกระเรียน (Sarus crane : *Grus antigone*)

เป็นนกที่สูงใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ สูงประมาณ 1.50 เมตร ตัวสีเทาอมเขียว บริเวณหัวเป็นปุ่มสีแดงส้ม หากินเป็นคู่ตามหนองบึงใกล้ป่า ไม่พบมากกว่า 20 ปีแล้ว มีแต่ที่อพยพมาจากอัสยเป็นครั้งคราว

2.1.14 นกเต๋วเร็วท้องดำ (Gurney's pitta : *Pitta gurneyi*)

บริเวณส่วนหัวมีสีดำ ท้ายทอยสีฟ้า ท้องสีดำ หางสีน้ำตาล พบที่จังหวัดกระบี่และตรัง

2.1.15 นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร หรือนกเจ้าฟ้า หรือนกตาพอง (White-eyed river martin : *Pseudochelidon sirintarae*) เป็นนกกตระกูลเดียวกับนกนางแอ่น สีดำเหลือบเขียวแกมฟ้า โคนหางมีแถบขาว รอบตาเป็นวงสีขาว ขนหางคู่กลางยื่นยาว เคยพบแห่งเดียวที่บึงบอระเพ็ด จังหวัด นครสวรรค์ ในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม ครั้งสุดท้ายพบเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2523 จึงคาดว่าสูญพันธุ์แล้ว

ที่มา : www.pahdongdoy.com

ภาพที่ 5.15 นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร

2.2 สัตว์ป่าคุ้มครอง หมายถึง สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง กำหนดไว้ เช่น กระต๊อ กระรอกบิน กวาง เก้ง ชะมด ชะนี ไก่ป่า นกยูง นกแร้ง นกเงือก งูสิง งูเหลือม ปูเจ้าฟ้า เป็นต้น ซึ่งกฎหมายไม่อนุญาตให้ล่าได้หรือมีไว้ในครอบครอง (ซึ่งรวมถึงซากของ สัตว์ป่าสงวนหรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง) หรือค้า เว้นแต่การกระทำโดยทางราชการเพื่อการศึกษา วิจัย การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ หากผู้ใดครอบครองแต่เดิมให้นำมาขึ้น ทะเบียนต่อป่าไม้อำเภอภายใน 90 วัน นับแต่วันประกาศพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีทั้งหมด 293 ชนิด ซึ่งแบ่งได้ 7 จำพวก คือ

2.2.1 สัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม จำนวน 189 ชนิด

2.2.2 สัตว์ป่าจำพวกนก มี 181 ลำดับ 771 ชนิด

2.2.3 สัตว์ป่าจำพวกเลื้อยคาน มี 64 ลำดับ จำนวน 91 ชนิด

2.2.4 สัตว์ป่าจำพวกสะเทินน้ำสะเทินบก จำนวน 12 ชนิด

2.2.5 สัตว์ป่าจำพวกปลา จำนวน 4 ชนิด

2.2.6 สัตว์ป่าจำพวกแมลง มี 13 ลำดับ

2.2.7 สัตว์ป่าจำพวกไม่มีกระดูกสันหลังมี 13 ลำดับ

2.3 สัตว์ป่านอกประเภท หมายถึง สัตว์ป่าที่ไม่ได้อยู่ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และสัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองกำหนดไว้ ซึ่งสามารถทำการล่าได้ ภายนอกเขตป่าอนุรักษ์ (อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าพื้นที่ต้นน้ำชั้น 1)

3. ประโยชน์และคุณค่าของสัตว์ป่า

สัตว์ป่าอำนวยประโยชน์นานาประการให้แก่มนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ มากมาย อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นไปในทางอ้อมมากกว่าทางตรง จึงทำให้มองไม่ค่อยเห็นคุณค่าของสัตว์ป่าเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ป่าไม้ น้ำ และแร่ธาตุ ประโยชน์และคุณค่าของสัตว์ป่า ได้แก่

3.1 ด้านเศรษฐกิจ ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่มนุษย์ได้จากสัตว์ป่า ได้แก่การค้าสัตว์ป่า หรือซากของสัตว์ป่าทำรายได้ให้กับประเทศและมีเงินหมุนเวียนภายในประเทศจำนวนไม่น้อย คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจจะรวมถึงรายได้ต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวในการชมสัตว์ด้วย

3.2 การเป็นอาหาร มนุษย์ได้ใช้เนื้อของสัตว์ป่าเป็นอาหารเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งสัตว์ป่าหลายชนิดก็ได้พัฒนาจนกระทั่งกลายเป็นเลี้ยงไป สัตว์ป่าหลายชนิดตามธรรมชาติคนก็ยังนิยมใช้เนื้อเป็นอาหารอยู่ เช่น หมูป่า กวาง กระเจิง กระต๊อง นกเขาเปล้า นกเป็ดน้ำ ตะกวด แอ้ เป็นต้น อวัยวะของสัตว์ป่าบางอย่าง เช่น นอแรด กระโหลก เลียงผา เขากวางอ่อน เลือดและกระเพาะค่าง ตีของหมี ดีงูเห่า ก็ยังมีผู้นิยมดัดแปลงเป็นอาหาร หรือใช้เป็นเครื่องยาสมุนไพรอีกด้วย

3.3 เครื่องใช้เครื่องประดับ นอกจากเนื้อของสัตว์ป่าและส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ป่าจะใช้เป็นอาหารและยาแล้ว อวัยวะบางอย่างของสัตว์ป่าก็ยังใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้อีกมากมาย เช่น หนังใช้ทำกระเป๋า รองเท้า เครื่องนุ่งห่ม งาม้าง ใช้เป็นเครื่องประดับ กระดูก เขาสัตว์ใช้ทำค้ำมิดค้ำมเครื่องมือหรือแกะสลักต่าง ๆ เป็นต้น

3.4 การนันทนาการและด้านจิตใจ นับเป็นคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของสัตว์ป่า แต่ไม่สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้โดยง่าย การท่องเที่ยวชมสัตว์ป่าในสวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และแหล่งสัตว์ป่าอื่น ๆ นับเป็นเรื่องนันทนาการทั้งสิ้นเช่นเดียวกับการสงสารสัตว์ป่าที่ถูกทรมาน กักขัง หรืออื่นใดก็ตามที่ สัตว์อยู่อย่างไม่มีความสุขก็เป็นเรื่องจิตใจ รวมตลอดทั้งการท่องเที่ยวป่าเห็นสัตว์ป่าหรือไม่เห็นสัตว์ป่า ซึ่งควรประดับความงามตามธรรมชาติเป็นทั้งนันทนาการและด้านจิตใจทั้งสิ้น

3.5 ด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และการแพทย์ สัตว์ป่านับมีคุณค่าใหญ่หลวงที่ทำให้ นักวิทยาศาสตร์ นักการศึกษาและแพทย์ ประสบผลสำเร็จในด้านการค้นคว้าทดลองต่าง ๆ โดย ชั้นแรกเขาทดลองกับสัตว์ป่าเสียก่อน เช่น ทดลองกับหนู กระแต ถึง จากนั้นจึงนำไปใช้กับคน การค้นคว้า ทดลองเหล่านี้หากไม่มีสัตว์ป่าเป็นเครื่องทดลองก่อนแล้ว ก็อาจจะมีผลสะท้อนถึงคน อย่างมาก

3.6 เป็นตัวควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ สัตว์ป่านับได้ว่าเป็นตัวควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ด้วยกันเอง ทำให้ผลกระทบต่อคนบรรเทาเบาบางลงไปไม่มากนักน้อย เช่น ค้างคาวกิน แมลง นกฮูกและงูสิงกินหนูต่าง ๆ นกกินตัวหนอนที่ทำลายพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งหากไม่มีสัตว์ป่า ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วคนอาจจะต้องเสียเงินทองจำนวนมากกว่าเป็นอยู่ในปัจจุบันที่จะต้องกำจัดศัตรู ทั้งทางตรงและทางอ้อมเหล่านี้

3.7 คุณค่าของสัตว์ป่าต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

3.7.1 สัตว์ป่าช่วยทำลายศัตรูป่าไม้ ต้นไม้ในป่าจะมีศัตรูตามธรรมชาติเสมอ ๆ เช่น โรค และแมลง เป็นต้น แต่ศัตรูเหล่านี้จะไม่ระบาด โดยเฉพาะแมลงหากมีสัตว์ป่าหลายชนิดเป็นตัวกำจัด แมลง เช่น นกหัวขวาน นกไต่ไม้ จะกินแมลงและตัวหนอน ตามลำต้น นกกินแมลง นกจับแมลง จะ กินแมลงที่มาทำลายใบ ดอกและผล ตุ่น หนูผี จะกินหนอนที่มากินรากและลำต้นใต้ดิน หากปราศจากสัตว์เหล่านี้แล้วต้นไม้จะได้รับความเสียหายและอาจจะตายในที่สุด

3.7.2 สัตว์ป่าช่วยผสมเกสรดอกไม้ ต้นไม้ เช่น นกกินปลี นกปลีกล้วย และค้างคาวกิน น้ำหวานดอกไม้ เป็นต้น สัตว์ป่าเหล่านี้จะช่วยผสมเกสรดอกไม้ในขณะที่กินน้ำหวานดอกไม้จาก ดอกหนึ่งไปยังอีกดอกหนึ่งหรือจากต้นหนึ่งไปยังอีกต้นหนึ่ง

3.7.3 สัตว์ป่าช่วยในการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ สัตว์ป่าบางชนิด เช่น นกขุนทอง นกเงือก ค้างคาวบางชนิด ลิง ค่าง ชะนี กวาง เก้ง กระต๊อ วัวแดง เป็นต้น จะกินผลไม้เป็นอาหารแล้วคายหรือ ถ่ายเมล็ดออกมาตามที่ต่าง ๆ เมล็ดไม้บางชนิดไม่ได้รับความเสียหายใด ๆ ในการผ่านกระเพาะของ สัตว์เหล่านี้ก็เท่ากับสัตว์ป่าช่วยในการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ไปในที่ต่าง ๆ ที่สัตว์ท่องเที่ยวไปแล้ว คายหรือถ่ายเมล็ดไม้ออกมา

3.7.4 สัตว์ป่าช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มูลของสัตว์เกือบทุกชนิดใช้เป็นปุ๋ยได้ อย่างดี เท่ากับเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ในขณะที่เดียวกันเมื่อสัตว์ป่าตายลง ซากของสัตว์ป่าก็ จะกลายเป็นปุ๋ยได้เช่นเดียวกัน ทุกวันนี้เกิดปัญหาการคัดแปลงมูลของสัตว์ป่าบางชนิด เช่น มูลของ ค้างคาว ซึ่งมีอยู่มากมายตามถ้ำต่าง ๆ ให้ใช้อย่างถูกต้อง ก็จะทำให้แก้ปัญหาด่าง ๆ ได้ ทุกวันนี้แม้ว่า จะใช้มูลค้างคาวเป็นปุ๋ยอยู่บ้างก็อยู่เฉพาะในวงจำกัด

กิจกรรม 5.1 เพื่อนร่วมโลก...เพื่อนผู้เสียสละ

วงการแพทย์ไทยได้ค้นพบไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ร้ายแรงและแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งตอนนี้ยังไม่มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการ และพบว่ามันสามารถแพร่กระจายและอยู่ได้ในทางอากาศเท่านั้น ไม่ว่าจะร้อน ชื้น แห้งหรือหนาวเย็นอย่างขั้วโลกก็ตาม วงการแพทย์เกรงกลัวว่าความร้ายแรงอาจจะมากถึงขั้นนำไปสู่จุดจบแห่งมนุษยชาติ

จากการทดลองกับสัตว์ป่าของนักวิทยาศาสตร์ โดยการฉีดเชื้อไวรัสชนิดนี้เข้าสู่ร่างกายสัตว์ป่าและให้สัตว์ป่าสร้างภูมิคุ้มกันพบว่า สัตว์ป่าคุ้มครองและสัตว์ป่าสงวนหลายชนิดตายลง มีเพียงสัตว์ป่าสงวน 3 ชนิด คือ สัตว์บก คือ แมวลายหินอ่อน สัตว์น้ำคือปลาพะยูน และสัตว์ปีกคือนกกระเรียน เท่านั้นที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ได้

ซึ่งเป็นที่น่าวิตกว่า การทดลองนี้จะทำให้สัตว์ป่าสงวนของไทยจะลดลงและอาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด ถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายต้องหันหน้ามาร่วมมือและปรึกษาเพื่อหาหนทางแก้ไขให้เร็วที่สุด

กำหนดให้

มีบุคคลต่าง ๆ ทำหน้าที่ดังนี้

1. สัตวแพทย์	มีหน้าที่ รักษาสัตว์ป่าสงวนที่เจ็บป่วย
2. นักวิทยาศาสตร์	มีหน้าที่ ทดลองค้นคว้าหาวิธีการและตัวยาที่ใช้ในการรักษา
3. นักอนุรักษ์	มีหน้าที่ คุ้มครองดูแลสัตว์ป่ามิให้สูญพันธุ์
4. เจ้าหน้าที่ศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์ป่า	มีหน้าที่เพาะพันธุ์สัตว์ป่าให้เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น
5. แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเชื้อโรค	มีหน้าที่ รักษาบุคคลที่ป่วยเป็นโรคเนื่องจากเชื้อไวรัสชนิดนี้
- คำชี้แจงในการทำกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มนักศึกษากลุ่มละ 5 คน เป็นตัวแทนบุคคลต่าง ๆ ที่กำหนดให้

2. ให้ตัวแทนที่เป็นบุคคลเดียวกันจัดกลุ่มด้วยกัน เรียกว่ากลุ่มเฉพาะ และร่วมปรึกษ

หาแนวทางแก้ไขในบทบาทหน้าที่ของตน

3. ตัวแทนแต่ละคนกลับเข้าสู่กลุ่มเดิมของตนเองและอธิบายข้อสรุปแนวทางแก้ไขที่ตนเองได้จากกลุ่มเฉพาะ ให้เพื่อน ๆ ร่วมกลุ่มฟัง ซึ่งกลุ่มจะได้รับความรู้ในการแก้ไขปัญหาครบทุกคน

4. นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาหน้าชั้นเรียน

4. โทษของสัตว์ป่า

4.1 ทำความเสียหายให้แก่พืชผลที่เกษตรกรได้ปลูกไว้ สัตว์พวกนี้มักจะก่อให้เกิดความเสียหายมากเมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นฝูง เช่น ค้างคาวจะทำลายสวนผลไม้หรือต้น ไม้ให้ล้มตาย นอกเหนือจากนี้ทั้งฝูงเมื่อไปเกาะพักอาศัยบนต้นไม้บางชนิด เช่น ขนุน บ่อยครั้งเข้ามาลูบของมันจะทำให้ส่วนยอดและส่วนอื่น ๆ เสียหาย ต้นไม้ตายลงในที่สุด นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าประเภทอื่น ๆ เช่น หนูนา กระรอก กระแต นกเป็ดน้ำ นกชนิดอื่น ๆ และฝูงลิงกังออกมากินข้าวโพดของชาวบ้านที่ปลูกไว้รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกของจังหวัดตาก

4.2 ทำลายทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ใกล้ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์จะลักลอบเข้าไปกินหญ้าที่เกษตรกรปลูกไว้ หากสัตว์ป่ามีปริมาณมากเกินไป จะทำให้ได้รับความเสียหาย อาหารของสัตว์เลี้ยงจะลดน้อยลง สัตว์พวกนี้ ได้แก่ หนูนา กระต่ายป่า กวาง เป็นต้น ทำให้เกษตรกรหรือเจ้าของฟาร์มเลี้ยงสัตว์เหล่านี้ต้องเสียเงินเป็นจำนวนมากในการทำรั้วป้องกันไม่ให้สัตว์ป่าเข้าไปทำลาย

4.3 ทำลายต้นไม้ที่อยู่ในป่า ในช่วงที่อาหารตามธรรมชาติของสัตว์ป่าขาดแคลนลง อาจเนื่องมาจากฤดูกาลหรือปริมาณที่มากเกินไปของสัตว์ป่า สัตว์ป่าจะกัดกินและเล็มเปลือกไม้ ต้นอ่อน ใบอ่อน และยอดอ่อนของต้นไม้เพื่อนำมาใช้เป็นอาหาร ทำให้ต้นไม้มีตำหนิ การเจริญเติบโตช้า โอกาสที่โรคและแมลงจะทำลายมีมากขึ้น

4.4 ลดปริมาณสัตว์น้ำให้ลดน้อยลง เกิดในกรณีที่มีสัตว์ป่าจำพวกที่กินสัตว์น้ำเป็นอาหาร เช่น นกเป็ดน้ำ นกกระยาง นกกระทง นกกระสา นกกาบบัว งูเห่า พังพอน นาก เป็นต้น มีการเพิ่มจำนวนที่มากเกินไป ทำให้สัตว์น้ำลดปริมาณลงโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่น้ำตามแหล่งที่สัตว์น้ำอยู่มีระดับลดลง การจับสัตว์น้ำมากินเป็นอาหารก็ยิ่งง่ายมากขึ้น อาหารของมนุษย์จึงลดลงไปด้วย

4.5 เป็นอันตรายต่อมนุษย์โดยตรง สัตว์ป่าบางชนิดมีนิสัยดุร้าย เมื่ออยู่ในสภาพจนตรอกหรือตอนที่คนเปลือหรือช่วงที่มีลูกอ่อน อาจจะทำอันตรายให้มนุษย์ได้รับบาดเจ็บและถึงกับเสียชีวิตได้ เช่น เสือชนิดต่าง ๆ สิงโต หมีควาย และช้างป่า บางชนิดมีพิษร้ายแรง เช่น งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม เมื่อมนุษย์ถูกกัดอาจทำให้เสียชีวิตได้ในช่วงระยะเวลาไม่นานนัก จึงควรรีบทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นก่อนแล้วรีบนำส่งแพทย์โดยเร็วที่สุด

5. สาเหตุของการลดจำนวนลงของสัตว์ป่า

5.1 การลดน้อยลงหรือสูญพันธุ์ไปตามธรรมชาติ สัตว์ทุกชนิดจะมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ถ้าหากปรับตัวไม่ได้ก็จะสูญพันธุ์ไปในที่สุด ทั้งนี้ อาจเกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม แผ่นดินถล่มหรือภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น

5.2 การลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์จากการล่าโดยตรง โดยธรรมชาติสัตว์ป่าจะไม่ลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์อย่างรวดเร็ว หากเป็นไปตามระบบห่วงโซ่อาหาร แต่เมื่อมีการล่าจากมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้องกับปริมาณการล่ามิได้น้อยลงมีแต่เพิ่มขึ้น จำนวนของกึ่งหรือกวางจึงมีอาจจะทดแทนได้ทันจึงมีปริมาณลดลงไปและอาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด ซึ่งสาเหตุของการล่าสัตว์ในประเทศไทยก็คือการล่าเพื่อนำเนื้อหรืออวัยวะไปบริโภคหรือจำหน่าย รวมทั้งการล่าเพื่อนำไปเป็นสัตว์เลี้ยงด้วย

5.3 การลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์จากการทำลายที่อยู่อาศัย เมื่อมีการบุกรุกป่าไม้และทำลายแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดมลพิษขึ้น ทำให้สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัยและขาดแหล่งอาหารในการดำรงชีพ ถึงแม้จะมีสัตว์หลายชนิดที่สามารถเคลื่อนย้ายที่อยู่หรือปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถปรับตัวได้และต้องตายไปในที่สุด

5.4 การลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์จากสารพิษ เนื่องจากมนุษย์มีการเพาะปลูกโดยใช้สารเคมีเพื่อจะเพิ่มผลผลิตและกำจัดศัตรูพืช หรือกรณีของเหมืองแร่ที่สารพวก โลหะหนักปนเปื้อนลงแหล่งน้ำ เมื่อสัตว์ป่าได้รับสารเคมีต่าง ๆ เหล่านี้ อาจส่งผลเฉียบพลันคือการตาย หากได้รับในปริมาณที่มาก จะมีการสะสมในตัวสัตว์และถ่ายทอดความผิดปกติทางพันธุกรรมไปยังลูกหลานได้

5.5 การลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์จากการนำสัตว์อื่นมาทดแทน การนำสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ต่างพื้นที่กันไปในพื้นที่จะทำให้เกิดปัญหาอันเนื่องจากการแย่งอาหาร ที่อยู่ และสามารถถ่ายทอดโรคสู่กันได้ ดังกรณีที่เคยเกิดขึ้นในออสเตรเลียที่นำพันธุ์ปลาเทราท์จากยุโรปมาปล่อยลงในแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อใช้เป็นอาหาร แต่มีผลทำให้ปลาพื้นเมืองเดิมสูญพันธุ์ไป เนื่องจากหาอาหารและขยายพันธุ์สู้ปลาเทราท์ไม่ได้

5.6 การลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์จากการใช้อาหารได้จำกัด สัตว์หลายชนิดจะมีการปรับตัวให้สามารถกินอาหารได้หลากหลาย เพื่อป้องกันความอดอยาก แต่ก็มีสัตว์บางชนิดที่กินอาหารได้น้อยชนิด หากขาดแหล่งอาหารนั้นก็ไม่สามารถปรับตัวและต้องตายไป เช่น หมูแพนด้าซึ่งจะกินไผ่เฉพาะในพื้นที่เท่านั้น หากปราศจากแหล่งอาหารดังกล่าวก็จะตายลง โดยไม่สามารถกินอาหารอื่นทดแทนได้

6. หลักทั่วไปในการอนุรักษ์สัตว์ป่า

6.1 การอนุรักษ์พื้นที่ การจัดหาแหล่งที่อยู่อาศัยปลอดภัยสำหรับสัตว์ป่า

6.1.1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Sanctuaries)

เป็นพื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย เพื่อให้สัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าวจะได้มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้มากขึ้น เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทย ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จังหวัดกาญจนบุรี โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2508

ในปัจจุบันมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ารวมทั้งสิ้น 46 เขต รวมเนื้อที่ 20,459,098 ไร่ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสงวนและรักษาถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เพื่อเป็นแหล่งอาหาร หลบหนีศัตรู และขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ ในการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีบทบัญญัติตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในจำนวนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้ง 46 แห่งของประเทศไทย นี้มี 2 แห่ง ได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้เป็น ดินแดนมรดกทางธรรมชาติของโลก ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ได้รับการประกาศเป็นทางการให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมื่อ พ.ศ. 2517 มีพื้นที่ประมาณ 2,000,000 ไร่ มีอาณาบริเวณครอบคลุม อ.ทองผาภูมิ กับ อ.สังขละบุรี ในจังหวัดกาญจนบุรี และ อ.อุ้มผาง จังหวัดตาก

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้รับการประกาศเป็นทางการ เมื่อ พ.ศ. 2515 และประกาศขยายเพิ่มพื้นที่อีกใน พ.ศ. 2529 รวมเป็นพื้นที่ประมาณ 1,610,000 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร โดยครอบคลุม อ.บ้านไร่ และ อ.ลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ไปจนถึง อ.อุ้มผาง จังหวัดตาก

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย มีป่าหลากหลายชนิด มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิดและสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ 21 ชนิด สัตว์ที่ถูกคุกคามอีก 65 ชนิด จึงนับเป็นแหล่งของทรัพยากรพันธุ์สัตว์ป่าที่มีค่ายิ่ง หลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

หลักการเลือกพื้นที่เพื่อจัดตั้งรักษาพันธุ์สัตว์ป่าว่า ควรมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1) เป็นบริเวณที่มีสัตว์ป่าชุกชุม มีสัตว์ป่าชนิดที่หายากหรือกำลังจะสูญพันธุ์ อาศัยอยู่ในท้องที่บางแห่งแม้จะมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เพียงไม่กี่ชนิด แต่หากเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าที่คุ้มครองหายากหรือใกล้จะสูญพันธุ์ก็ถือเป็นเรื่องสำคัญ

2) เป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำแหล่งอาหาร และที่หลบภัยของสัตว์ป่าอย่างเพียงพอ และเหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า พื้นที่บางแห่งซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติพิเศษและเคย

เป็นถิ่นที่อยู่ (Habitat) ของสัตว์ป่าที่หายาก ก็จำเป็นต้องสงวนและรักษาไว้สำหรับโอกาสที่จะนำสัตว์ป่าเหล่านี้กลับมาอยู่ตามธรรมชาติในถิ่นที่อยู่เดิมของมัน

3) เป็นพื้นที่ซึ่งมีขนาดใหญ่พอสมควร และมีสภาพป่าหลายลักษณะอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เช่น ทุ่งหญ้า ป่าโปร่ง ป่าดงดิบ ฯลฯ ป่าไม้ที่ประกอบด้วยสภาพป่าหลายลักษณะ ย่อมจะสามารถอำนวยประโยชน์แก่สัตว์ป่าได้มากทั้งชนิดและจำนวน และถ้าหากพื้นที่เหล่านี้มีอาณาบริเวณติดต่อกันเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใด ก็จะยิ่งอำนวยประโยชน์ต่อสัตว์ป่าขนาดใหญ่ ซึ่งจะสามารถอพยพเคลื่อนย้ายหากินไปตามฤดูกาลต่าง ๆ โดยปลอดภัยยิ่งขึ้น

4) เป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งไม่ใช่ทบวงการเมือง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือพื้นที่ของทางราชการนั่นเอง

5) เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนพอสมควรและถูกรบกวนน้อย ในสถานการณ์ปัจจุบันป่าไม้แทบทุกแห่งมักจะถูกรบกวนจากประชาชนไม่มากนักน้อย ป่าไม้ที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนย่อมจะได้รับผลกระทบจากประชาชนน้อยกว่าที่อยู่ใกล้เมือง และจะมีผลต่อการดำเนินการในลักษณะเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในอนาคตเป็นอันมาก

ประโยชน์ที่ได้จากการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

- 1) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) การรักษาสภาพแวดล้อมและสมดุลทางธรรมชาติ
- 3) การศึกษาหาความรู้
- 4) คุณค่าด้านความงามของธรรมชาติและสัตว์ป่าในพื้นที่

6.1.2 เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (Non-hunting area)

เป็นพื้นที่ที่ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งของความหลากหลายของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ป่า แหล่งที่ระบบนิเวศจะคงความสมดุลอยู่ได้ เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดี เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชนทั่วไป

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่ให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไว้ดังนี้

“บริเวณสถานที่ที่ใช้ในราชการ หรือใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแห่งใด รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ กำหนดให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทใดก็ได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อได้มีการประกาศของรัฐมนตรีกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทใดแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการต่อไปนี้

- 1) ล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทนั้น
- 2) เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่าซึ่งห้ามมิให้ล่า

3) ยึดถือครอบครองที่ดิน หรือตัด โคน แผลวถาง เผา หรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น เหือดแห้ง เป็นพิษ หรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือ จากอธิบดี หรือเมื่ออธิบดีได้ประกาศอนุญาตไว้เป็นคราว ๆ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งหนึ่งใด โดยเฉพาะ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใด มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตาม กฎหมาย หรือปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการศึกษา หรือด้านการวิจัยทางวิชาการในเขตห้ามล่า สัตว์ป่า พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานนั้นต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยความ เห็นชอบของคณะกรรมการ”

ปัจจุบันประเทศไทยมีเขตห้ามล่าสัตว์ป่ารวม 50 เขต รวมเนื้อที่ 2,655,644 ไร่

6.1.3 อุทยานสัตว์ป่า (Wildlife park) เป็นสถานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะซาฟารี ซึ่งจะอำนวยความสะดวกทางการศึกษา การวิจัยและการขยายพันธุ์สัตว์ป่า ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่ปลอดภัยของสัตว์ป่าชั่วคราวก่อนนำไปปล่อยในที่ที่เหมาะสมต่อไป มี 2 แห่ง คือ อุทยานสัตว์ป่าลำปาง จ.กาฬสินธุ์ และเขาพระแทว จ.ภูเก็ต

6.2 การอนุรักษ์สัตว์ป่าทางวิชาการ

6.2.1 การตั้งสถานีวิจัยสัตว์ป่า ศึกษาพฤติกรรม ถิ่นที่อยู่ เพื่อนำผลไปจัดการเกี่ยวกับ สัตว์ป่าอย่างเหมาะสมต่อไป เช่น สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี

6.2.2 การตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อทดลองผสมพันธุ์สัตว์ป่า ป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ และปล่อยเข้าป่าต่อไป เช่น เขาสอยดาว จ.จันทบุรี

6.2.3 การจัดตั้งศูนย์การศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า เช่น เขาเจ็พ จ.ชลบุรี

6.2.4 สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล ตั้งขึ้นเพื่อศึกษาวิจัยพืชและสัตว์น้ำเค็ม เช่น สถาบัน วิทยาศาสตร์ทางทะเล ของมหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน จ. ชลบุรี

6.2.5 การขยายพันธุ์โดยวิธีพิเศษ ส่วนใหญ่ได้แก่ การผสมเทียมและการใช้ เทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology) ปัจจุบันวิทยาการด้านนี้ก้าวหน้าไปมากจนสามารถทำสำเนา (cloning) สัตว์ได้ เช่น การทำสำเนาแกะและวัว จึงควรมาปรับใช้กับการขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก หรือสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์บ้าง ซึ่งบางหน่วยงานกำลังให้ความสนใจ เช่น สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล มีโครงการที่จะทำสำเนาช้างเผือก เป็นต้น

6.3 การป้องกันและปราบปราม

6.3.1 การออกกฎหมายห้ามล่าสัตว์ป่า เช่น ประเทศไทยออกกฎหมายเพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่า เป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2443 ใช้ชื่อว่า “กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า” มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองช้างป่าเพียงอย่างเดียว ต่อมาใน พ.ศ. 2503 มี พ.ร.บ.สงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่า และปัจจุบันใช้ พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

6.3.2 การควบคุมการค้าสัตว์ป่า จัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าที่ส่งออกราชาอาณาจักร 9 แห่ง เช่น ด่านตรวจสัตว์ป่าท่าอากาศยานกรุงเทพฯ

6.3.3 หลีกเลี่ยงการรบกวนหรือทำลายแหล่งอาศัยของสัตว์ป่า โดยไม่เผาป่าหรือทำให้เกิดเสียงดัง พร้อมทั้งช่วยป้องกันการเกิดมลพิษทางน้ำ เพราะจะทำให้สัตว์เป็นอันตราย ตกใจ และย้ายถิ่นฐาน

6.3.4 ป้องกันและควบคุมไฟไหม้ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง

6.3.5 สร้างแหล่งอาศัยจำลอง มักใช้กับการอนุรักษ์สัตว์น้ำเพื่อให้เป็นที่อาศัยและแพร่พันธุ์ เช่น การสร้างแนวหินเทียมที่ จ.ภูเก็ต การสร้างปะการังเทียมที่ อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี และ จ.ปัตตานี

6.3.6 การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมเผยแพร่ให้เยาวชนและประชาชน มีความรู้ความเข้าใจและเกิดสำนึกที่จะให้ความร่วมมือ โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การเลิกซื้อสินค้าที่ทำมาจากสัตว์ป่าหายาก
- 2) ลดปริมาณสารเคมีต่าง ๆ
- 3) การไม่ล่าสัตว์ป่าทุกชนิด
- 4) ให้ความรักและเมตตาต่อสัตว์
- 5) เข้าร่วมกับองค์กรอนุรักษ์ต่าง ๆ

7. วันคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ

(ที่มา : ปิยะนาถ กลิ่นภักดี. 2550. ออนไลน์)

ในอดีตประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ จากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการทำลายป่าและล่าสัตว์มากขึ้น เป็นผลให้แหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลาย สัตว์ป่าถูกล่าจนมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว สัตว์ป่าหลายชนิดเกือบจะสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย

กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่าในขณะนั้น มีเพียงพระราชบัญญัติรักษาช้างป่า

ร.ศ.1199 (พ.ศ.2443) เท่านั้น ยังไม่มีการคุ้มครองสัตว์ป่าอื่น ๆ ต่อมาในปีพ.ศ.2503 รัฐบาลในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้ตรากฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าขึ้น คือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 โดยมีสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์และสำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ทรงลงนามในพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2503

ต่อมาในปี พ.ศ.2535 ได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ใหม่ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน มาตรการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลสมดังวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ประกอบกับจำเป็นจะต้องเร่งรัดการขยายพันธุ์สัตว์ป่าและให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าควบคู่กันไป และเนื่องจากปัจจุบันได้มีความตกลงระหว่างประเทศในการที่จะร่วมมือกันเพื่อสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของท้องถิ่นอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของโลก ดังนั้นเพื่อปรับปรุงให้มาตรการในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ สมควรปรับปรุงกฎหมายนี้ และต่อมาได้ถือเอา **วันที่ 26 ธันวาคม** ของทุกปี เป็น **“วันคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ”** อย่างไรก็ตาม สัตว์ป่าในธรรมชาติก็ยังคงถูกไล่ล่าและลดจำนวนลงเรื่อย ๆ ภารกิจของผู้มีหน้าที่ในการปกป้องชีวิตสัตว์ป่ามีมากขึ้น การทำงานเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าลำพังเพียงเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะทำให้ประสบความสำเร็จได้ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนฝ่าย ประสานร่วมมือกันทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน เยาวชน และองค์กรเอกชนต่าง ๆ

กิจกรรมที่ 5.3 รู้จักนักอนุรักษ์ “สืบ นาคะเสถียร”

(ที่มา :2550. ออนไลน์)

ที่มา : th.wikipedia.org/wiki

ภาพที่ 5.16 สืบ นาคะเสถียร

การจากไปของสืบ นาคะเสถียร ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนที่รักธรรมชาติและแสวงหาความเป็นธรรมในสังคม ทั้งนี้เพราะว่าในยามที่ยังมีชีวิตอยู่ สืบ มิได้เป็นเพียงข้าราชการอาชีพที่มีภาระงานเกี่ยวกับการพิทักษ์ป่าและสัตว์ป่าเท่านั้น หากเป็นบุคคลสำคัญของขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศไทย เป็นผู้ที่เคยต่อสู้เพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะปกป้องป่าไม้หรือสัตว์ป่า โดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายใด ๆ การจากไปของเขานับเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่และเป็นความสูญเสียที่นักอนุรักษ์ธรรมชาติ ทุกคนไม่อาจปล่อยให้ผ่านพ้นไปได้ โดยปราศจากความทรงจำ

สืบ นาคะเสถียร เกิดเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2492 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ในวัยเด็ก สืบมีบุคลิกภาพคือเมื่อสนใจหรือตั้งใจจะทำอะไรแล้วก็จะมีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำจริงจนประสบความสำเร็จ และเป็นผู้มีผลการเรียนดีมาโดยตลอด จบการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเริ่มชีวิตข้าราชการกรมป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ.2518 สังกัดกองอนุรักษ์สัตว์ป่า ซึ่งขณะนั้นยังเป็นเพียงหน่วยงานเล็ก ๆ ที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นเท่านั้น เขาตัดสินใจเลือกหน่วยงานนี้เพราะต้องการทำงานเกี่ยวกับสัตว์ป่ามากกว่างานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ป่าไม้โดยตรง สืบเริ่มงานครั้งแรกที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชลบุรี จุดเริ่มต้นนี้เอง ที่ผลักดันให้ สืบ ต้องเข้าไปทำหน้าที่ผู้รักษากฎหมายอย่างเต็มที่ที่นี่เขาได้จับกุมผู้บุกรุกทำลายป่าโดยไม่เกรงอิทธิพลใด ๆ และเริ่มเรียนรู้ว่าการเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ชื่อสัตว์นั้น เจ็บปวดเพียงไหน สืบ ทำงานอยู่ 3 - 4 ปี ก็ได้รับทุนไปเรียนระดับปริญญาโท สาขาอนุรักษ์วิทยา ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน จากนั้นกลับมารับตำแหน่งหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบางพระ จนกระทั่งขอย้ายตัวเองเข้ามาเป็นนักวิชาการ กองอนุรักษ์สัตว์ป่า ทำหน้าที่วิจัยสัตว์ป่าเพียงอย่างเดียว

“ผมหันมาสนใจงานวิจัยมากกว่าที่จะวิ่งไปจับคนเพราะรู้ว่าจับได้แต่คนตัวเล็ก ๆ ตัวใหญ่ ๆ จับไม่ได้ก็เลยคิดว่ากฎหมายบ้านเมืองนั้นมันใช้ไม่ได้กับทุกคน มันเหมือนกับว่า เราไม่ยุติธรรมเรารังแกชาวบ้าน”

ในขณะนี้ สืบ ได้ผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับสัตว์ป่าออกมามากมายตั้งแต่การสำรวจติดตามชนิดและพฤติกรรมการทำรังของนก สสำรวจแหล่งอาศัยของกวางผา ค้นหาและศึกษาพฤติกรรมของ

เลียงผา มาจนถึงการสำรวจศึกษาสภาพทางนิเวศของป่าห้วยขาแข้งและป่าทุ่งใหญ่นเรศวร งานวิจัยเหล่านี้ ทำให้เขาเริ่มผูกพันกับสัตว์ป่าที่ตกค้างในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งเกิดจากการสร้างเขื่อนเชี่ยวหลาน จ.สุราษฎร์ธานี สืบได้ห่มทุกเวลานาที ให้กับการใช้ชีวิตสัตว์ป่าที่หนีภัยน้ำท่วม โดย ไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองเลย

จากการทำงานชิ้นดังกล่าว สืบ นาคะเสถียร เริ่มเข้าใจปัญหาทั้งหมดอย่างถ่องแท้ เขาตระหนักว่าลำพังงานวิชาการเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่อาจหยุดยั้งกระแสการทำลายป่าและสัตว์ป่าอันเป็นปัญหาระดับชาติได้ ดังนั้น เมื่อมีกรณีรัฐบาลจะสร้างเขื่อนน้ำโจนในบริเวณทุ่งใหญ่นเรศวร สืบ จึงโหมตัวเข้าคัดค้านเต็มที่ เขารีบเร่งทำรายงานผลการอพยพสัตว์ป่าจากเขื่อนเชี่ยวหลาน เพื่อบอกทุกคนให้รู้ว่าการช่วยเหลือสัตว์ป่าที่ถูกทำลายถิ่นที่อยู่ นั้น เป็นเรื่องที่จะไร้ผลโดยสิ้นเชิง

**“อนิจจาสัตว์ป่าน่าสงสาร
ถูกล้างผลาญเข่นฆ่าให้อาสัญ
ผิดด้วยหรือจึงถูกล่าต้องจาบฉวย
มนุษย์นั้นจะโหดร้ายเพียงไหนกัน
ธรรมชาตินำสัตว์ป่ามาคู่โลก
สร้างสมดุลพูนโลกให้โลกนั้น
หากมนุษย์ยังคิดล่าล้างเผ่าพันธุ์
จะรู้สึกสักวันเมื่อบรรลัย”**
(แต่ง โดย สืบ นาคะเสถียร)

ที่มา : www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html?topic_id=2752-149k -
ภาพที่ 5.17 การอพยพสัตว์ป่าที่เขื่อนเชี่ยวหลาน

สืบยืนยัน ว่าการสร้างเขื่อนได้ทำลายล้างเผ่าพันธุ์ แหล่งอาหาร ตลอดจนที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างรุนแรงและกว้างขวางเกินไป กระทั่งความช่วยเหลือจากมนุษย์ไม่สามารถชดเชยได้ โดยการรวมพลังของกลุ่มนักอนุรักษ์ต่าง ๆ ในที่สุดโครงการสร้างเขื่อนน้ำโจนก็ได้ถูกระงับไป

ทว่าสืบ นาคะเสถียร ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่นั้น กรณีน้ำโจนได้กลายเป็นบทเริ่มต้นความพยายามของเขาในการที่จะเสนอให้ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและป่าห้วยขาแข้ง มีฐานะเป็นมรดกทางธรรมชาติของโลก โดยได้รับการยกย่องอย่างเป็นทางการจากองค์การสหประชาชาติ สืบถึงเห็นว่าฐานะดังกล่าว จะเป็นหลักประกันสำคัญ ที่คอยคุ้มครองป่าผืนนี้เอาไว้อย่างถาวร ปลายปี พ.ศ. 2532 สืบได้รับทุนไปเรียนต่อระดับปริญญาเอก ที่ประเทศอังกฤษ พร้อม ๆ กับได้รับมอบหมาย ให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ที่มี

ความสำคัญมาก ไม่แพ้ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและในที่สุดสืบก็ตัดสินใจเดินทางเข้ารับตำแหน่งหัวหน้า
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง แม้จะรู้ว่าหนทางข้างหน้า เต็มไปด้วยความยากลำบากนานัปการ
ป่าห้วยขาแข้ง เป็นผืนป่าที่อุดมไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่าอันล้ำค่าทำให้หลายฝ่ายต่างก็
จ้องนุกรุกทำลายเพื่อหาผลประโยชน์ใส่ตนเอง ตั้งแต่วันแรกที่เข้าไปรับงานเป็นหัวหน้าเขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง สืบได้แสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่ ที่จะรักษาป่าผืนนี้ไว้ให้ได้อย่างชัดเจน
เขาได้ประชุมเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าห้วยขาแข้งทั้งหมดและได้ประกาศให้รู้ทั่วกันว่า “ผมมาทำงานที่นี่
โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพัน”

สืบ นาคะเสถียร พยายามปกป้องป่าห้วยขาแข้งอย่างเข้มแข็ง แต่ก็ไม่อาจหยุดยั้งการบุกรุก
ของกลุ่มที่แสวงหาผลประโยชน์ได้ การดูแลผืนป่าขนาดหนึ่งล้านไร่ด้วยงบประมาณและกำลัง
คนที่จำกัด กลายเป็นภาระหนักอึ้งที่ตกอยู่บนบ่าของเขา มันทั้งกัดกร่อน บั่นทอนและสร้างความ
ตึงเครียดให้กับสืบอยู่ตลอดเวลา

สืบค้นพบว่า ปัญหาสำคัญของห้วยขาแข้งเกิดจากความยากจน ที่ดำรงอยู่โดยรอบของ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้ ทำให้กลุ่มผลประโยชน์และผู้มีอิทธิพลสามารถข่มมือชาวบ้านใน
เขตป่าสงวน เข้ามาตัดไม้และลักลอบล่าสัตว์ในเขตป่าอนุรักษ์ได้อย่างต่อเนื่อง ในทรรศนะของเขา
หนทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้คือการสร้างแนวป่ากันชนขึ้นมา จากนั้นก็อพยพราษฎรออกนอก
แนวกันชนและพัฒนาแนวกันชน ให้เป็นชุมชนที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาประโยชน์ได้

อย่างไรก็ตาม สืบไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะเข้าไปจัดการเรื่องนี้ให้ปรากฏเป็นจริง ดังนั้นเขา
จึงได้พยายามประสานงานกับผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิด
ดังกล่าว แต่ดูเหมือนจะไม่มีใครสนใจฟัง ปล่อยให้สืบต้องดูแลป่าห้วยขาแข้งไปตามยถากรรม
ด้วยความเหนื่อยล้า ความผิดหวัง และความคับแค้นใจ สืบ นาคะเสถียรตัดสินใจฝ่าทางตันด้วยการ
สั่งเสีย ลูกน้องคนสนิท และเขียนจดหมายสั่งลา 6 ฉบับแล้วสวدمนต์ให้ว่าพระเจตนจิตใจสงบ ขณะที่
ทำมีดกำลังเปิดม่านรับวันใหม่เมื่อ 1 กันยายน พ.ศ. 2533 สืบ นาคะเสถียร ผู้ที่รักป่าไม้ สัตว์ป่า
และธรรมชาติด้วยกาย วาจา และใจ

ต่อหน้า เปลวเพลิงที่พาร่างของสืบไปสู่นิรพานอันถาวร เพื่อนพ้องนักอนุรักษ์ธรรมชาติ
ต่างเห็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาอุดมคติของเขาให้คงอยู่ต่อไป

